

990722-1

Filosofie od svých řeckých počátků spojovala pravdu se jsoucím, a to tak, že za pravdivou pokládala výpověď, která se řídila (spravovala) tím, co jest (a která popírala, tj. nechávala zcela stranou to, co není). Předfilosofický (a tedy mimofilosofický) pohled nebyl ovšem zdaleka tak radikální. Ještě u Sofokla (v Ajantovi) můžeme najít doklad toho, že za skutečné bylo považováno i to, co ještě nenastalo, a také to, co se už stalo minulostí; Ajas o obojím mluví jako o skrytém. Všem vládne nezměrný čas, který „rodí“ to, co je skryto, do zjevnosti, aby to zjevené opět skrýval. Roditi se řecky poví FYEIN; to, co se rodí a roste, má FYSIS. Všechna jsoucna, která se zrodila a která vyrůstají, mají svou vlastní FYSIS. K základnímu charakteru každé FYSIS kteréhokoli (, fysického‘) jsoucna náleží, že není zjevná vcelku, tj. že ani jsoucno samo není před námi nikdy přítomno jako celek hic et nunc (nýbrž jen svým momentálním vzhledem, zatímco naprostá převaha vzezření onoho jsoucna zjevná už nebo ještě není). Proto říká později Hérakleitos, že se FYSIS „ráda skrývá“; skrytá FYSIS nepřestává být „jsoucí“, ale „jest“ v skrytosti. (Heidegger z toho, že se FYSIS skrývá, chce vyvodit, že je – pro Hérakleita – de facto neskrytá; tuto konsekvenci nepovažuji za korektní.) Ukazuje-li etymologický kořen řeckého slova ALÉTHEIA na neskrytost (a to ve smyslu ještě předfilosofickém, zatímco u mnoha filosofů už jde o různé, ale závažné posuny významu), můžeme mít za to, že pro nejstarší uvažování o FYSIS se stal naprosto rozhodujícím problém, jak může rozum, spravující se tím, co jest (a co, jak řečeno, nikdy není pohromadě , tu‘, před námi), nahlédnout toto , fysický‘ jsoucí vcelku, přestože jsoucno jakožto skutečný celek je našim smyslům vždycky částečně skryt. Sama dějovost v čase jako problém ovšem řeckým myslitelům zcela unikala, neboť filosofie se ustavila jako racionalizace mýtu, a jako nanejvýš nepřijatelná se filosofům jevila právě upovídáná mytická narativita (jejich cílem se naopak staly pojmové konstrukce mimo čas i prostor). Hlavním problémem byla tedy mnohost oněch jednotlivých rychle pomíjejících vzezření jsoucna, po nichž zase vždy následují další, nová vzezření. Proto dokonce ani Hérakleitos, ostře se odlišující od jiných filosofů svým důrazem na „tekoucí“ (, r^heistickou‘) proměnlivost všeho, nemyslí na to, co drží pohromadě svět jako množství jednotlivých událostí, nýbrž jen svět jako „hromadu“ nejrozmanitějších věcí (navíc náhodně rozházených). S jistým posunem, ale podobně se s tímto uvažováním setkáme třeba u Aristotela, když poukazuje jednak na snadnost, jednak na neschopnost zkoumání pravdy a když zmiňuje situaci, kdy máme před sebou , v jisté míře‘ celek, ale neprozkoumali jsme části (Met. II, 1, 993b). Parmenidés a jeho škola popírají především mnohost (a jenom proto změnu): Zenón ukazuje změnu jako neudržitelnou, protože by znamenala mnohost, kterou už by nic nemohlo sjednotit.

(Písek, 990722-1.)